

بهرام گور در حال شکار، شاهنامه
بزرگ، موزه هنر دانشگاه هاروارد،
ماخذ: کاماروف و کاربونی،
۲۰۰۲: ۱۵۶

بررسی عناصر نامتعارف در نگاره‌های شاهنامه بزرگ ایلخانی

اصغر جوانی* رضا افهمی** سید محمد مهرنی***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۸/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۳/۴

چکیده

شاهنامه بزرگ ایلخانی سرآغاز جنبش عظیم نگارگری ایرانی است. با وجود این، این شاهنامه تغییرات متعددی را در طول زمان داشته که شناسایی آنها محققان را قادر می‌سازد تا از تفاسیر نادرست در زمینه این اثر و تاریخ هنر ایران ممانعت به عمل آورند. در همین راستا، پژوهش حاضر، به منظور شناسایی آسیب‌های وارد بر پیکره این شاهنامه در ادوار مختلف مرمت و فروش آن، به بررسی مجموعه برگه‌های برجای مانده پرداخته و ضمن شرح آسیب‌های وارد و تغییرات آن به شیوه توصیفی - تحلیلی و نیز تطبیق بین عناصر نگارگری و با اتکا به منابع کتابخانه‌ای و مطالعه بر روی نگاره‌ها، نوع و حجم این تغییرات را مشخص سازند. سؤال اصلی در خصوص چیستی و چرایی وجود برخی عناصر غیرمتعارف و نامأنوس در تعدادی نگاره‌های این شاهنامه است. با توجه به داده‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل نمونه‌هایی از آثار مذکور، نتایج نشانگر آنست که آسیب‌های وارده بر اثر مرمت و بازپیرایی شامل تغییر حواشی، افزودن عناصر نامتناسب به تصاویر، سبک نقاشی‌ها در مرمت دوره قاجار و آسیب‌های مربوط به جداسازی و از هم گسیختن ساختار نقاشی‌ها و صفحات و تکمیل ناصحیح نگاره‌ها به دوره دموت تعلق دارد.

واژگان کلیدی

شاهنامه بزرگ ایلخانی، شاهنامه نگاری، نگارگری ایرانی، مرمت، آسیب‌شناسی.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری سید محمد مهرنیا با عنوان «تأثیر گفتمان قدرت در شاهنامه بزرگ ایلخانی، با تأکید بر آراء میشل فوکو» در دانشگاه اصفهان است.

** دانشجوی ارشد دانشگاه هنر اصفهان، دانشکده هنرهای تجسمی، شهر اصفهان، استان اصفهان. Email: a_javaniart@yahoo.com

** دانشیار دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس، شهر تهران، استان تهران. Email: reza.afhami@gmail.com

** دانشجوی دکتری پژوهش هنر دانشگاه هنر اصفهان، دانشکده هنرهای تجسمی، شهر اصفهان، استان اصفهان. (نویسنده مسئول)

Email: smmehrnia@yahoo.com